

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:24.07.2018 ✓Accepted/Kabul:03.12.2018

DOI: 10.30794/pausbed.447166

Araştırma Makalesi/ Research Article

Sevim, K. ve Artan T. , (2019). "Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Damgalama Eğilimi Arasındaki İlişki" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 35, Denizli, s. 143-156.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BENLİK SAYGISI VE DAMGALAMA EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Kaan SEVİM**, Taner ARTAN***

Özet

Damgalayan ve damgalanan arasında geçen iletişimin etiolojisini ve toplum içerisinde yarattığı kültürel ve sosyal çıktıları araştırmak ve açıklamak birçok sosyal bilimin konusu olmuştur. Damgala(n)manın hem sonuçlarından hem de nedenlerinden biri olan benlik saygısının incelenmesi damga fenomeninin incelenmesi noktasında önemli bir yere sahip olmuştur. Bu çalışma sosyal hizmet bölümünde okuyan lisans öğrencilerinin benlik saygıları ile damgalama eğilimleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bir vakıf ve bir devlet üniversitesinde toplamda 299 öğrenci ile gerçekleştirilen bu çalışma, nicel araştırma deseninin nedensel karşılaştırma türünden ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Vakıf üniversitesi öğrencilerinin devlet üniversitesi öğrencilere göre daha fazla bir damgalama eğilimi olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, erkek öğrenciler ile kadın öğrenciler arasında benlik saygısında genel literatürde olduğu gibi anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ancak damgalama eğiliminde erkeklerin kadınlara göre daha fazla damgaladığı tespit edilmiştir. Damgalama eğilimi ile benlik saygısı arasındaki ilişki Pearson Momenteler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılarak incelenmiş ve yapılan analizlere göre, iki değişken arasında küçük pozitif ve istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Damga, Damgala(n)ma, Etiketleme, Benlik Saygısı.*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF-ESTEEM AND STIGMA TENDENCIES IN UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

Investigating and explaining the etiology of the relationship between those who stigmatize and those who are stigmatized as well as the cultural and social output created within the society has been the subject of many social sciences. Examination of self-esteem has a sound role in the studies of stigma phenomenon since it is considered both as a cause and result of stigmatization. The purpose of this study is to determine the relationship between self esteem and stigmatization tendencies of undergraduate students enrolled in social work departments. This study, conducted with a total of 299 students in a foundation and a state university, was carried out using the relational screening model of the causal comparison type of the quantitative research design. According to the results of the research that students enrolled in foundation universities have more tendency to stigmatize. There was no significant association between male students and female students as in the general literature on self-esteem. However, results show that men tend to stigmatize more than women. The relationship between stigma tendency and self esteem was examined using the Pearson Product-Moment Correlation Coefficient and it was seen that there was a small positive and statistically insignificant relationship between the two variables.

Key Words: *Stigma, Stigmatization, Labeling, Deviant, Self-Esteem.*

*Bu çalışma yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Arş. Gör., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İSTANBUL.
e-posta: kaan.sevim@izu.edu.tr (orcid.org/0000-0002-5697-2074)

***Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İSTANBUL.
e-posta: taner.artan@istanbul.edu.tr (orcid.org/0000-0002-8716-2090).

1. GİRİŞ

Damga, toplum içerisinde bir bireyin fiziksel, finansal, entelektüel, cinsel ya da başka bir olguyu toplumun genelinden daha eşit olmayan bir farklılıkla deneyimlemesi sonucu ortaya çıkan ve bireyi toplum yapısından koparan bir olgudur (Burke, 2007: 11). Literatürde en sık geçen tanımıyla damga; itibarsızlaştırıcı etkisi çok fazla olan bir niteliktir. Bu nitelik kişinin tam bir insandan eksik olacak şekilde lekelenmiş ve yok sayılmış anlamlarını taşımaktadır. Buradan hareketle damgalanan kişiler örselenmiş bir kimliğe sahip olmaktadır (Goffman, 1963: 3). Toplum tarafından bazı faktörlerden dolayı reddedilen, dışlanan, değersizleştirilen kişilerin sosyal olarak damgalandığını söyleyebiliriz. Damgalama ile ilgili olarak, insanların genellikle farklılıkları damgalayacağına dair bir öngörüsü vardır. Ancak damga olayının gerçekleşebilmesi için bu farklılığın negatif ve dışlayıcı bir niteliğinin de olması gerekmektedir. Arboleda-Flórez'e göre, insanlar ilk olarak toplumdan farklılaşanları tanımlar ve sonra da değerlerini düşürerek itibarsızlaştırır (2002: 25). Damgalama olgusunun temelinde yatan sebeplerden bir tanesi de insanların kendi çıkarlarını koruma ve olası anksiyete riskini ortadan kaldırma çabasıdır (Haghighat, 2001: 209). Bu damgalama paradigması bir şekilde damgalanmamak için damgalamak anlamına da gelmektedir.

Damga ve ayrımcılık, bireylerin kaynaklara erişmesinde, amaçlarına ulaşmasında ve toplumla uyum içerisinde yaşamasına şiddetli bir şekilde mani olmaktadır (Scheyett, 2005: 80). Damgalanmanın temelinde zarar görme korkusu vardır (Taşkın, 2004: 5). Bu zarar görme durumunun toplumsal etkilerine baktığımızda, ev kiralamadan evlenmeye, işe kabul edilmeden okula kayıt yaptırmaya ve hatta sosyal hizmetlerden yararlanmaya kadar birçok kategori içerisinde kendini gösterdiğini görmekteyiz. Damgala(n)manın farklı durumlarda ve zamanlarda kendi içerisinde sürekli bir değişiklik göstermesi damganın tanımlanmasını da güçlendirmektedir. Becker'a göre, aynı davranış bir dönem toplum tarafından kabul gören bir durumken başka bir dönemde kabul görmeyen bir duruma dönüşebilir. Birisinin sergilediği davranış toplum tarafından kabul görürken başka birisi aynı davranışı sergilediğinde kabul görmeyebilir (1963: 34). Her ne kadar damgalanma zamana ve duruma göre farklılık gösterse de aslında toplumun genelinden negatif anlamda farklı olma anlamına gelmektedir.

Gerek birey gerekse de toplum üzerinden damganın etiolojisinin araştırılması sosyoloji, psikoloji, sosyal çalışma ve antropoloji gibi disiplinlerin odaklandığı alanlardan biri olmuştur. Damganın araştırılması farklı kültür ve coğrafyalarda şişmanlıktan ruh hastalığına, yoksulluktan adli suçlara, AIDS'den benlik saygısına kadar birçok sahada devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı ise benlik saygısı ve damgalama eğilimi arasında bir ilişkinin var olup olmadığını ortaya koymaya çalışmaktır.

Damgalanma ile birlikte iki sonuç ortaya çıkmaktadır: reddedilme düşüncesi ve damganın içselleştirilmesi. Negatif kalıp yargıların içselleştirilmesi ile birlikte kişilerin öz saygılarında, kendilik saygılarında ve kendi kendilerine yetebilmelerinde çok ciddi hasarlar ortaya çıkmaktadır (Scheyett, 2005: 88). Damganın bireyler üzerindeki sonuçlarından birinin de benlik saygısı olduğu görülmektedir. İnsanın benlik saygısına sahip olması kendi eksiklerine karşı hoş görülmesi gerektiği gibi diğer insanların eksikliklerine karşı da hoş görülmesini gerektirmektedir. Benlik saygısı kişinin duygusal durumundan genel yaşam zorluklarına karşı uyumuna ve yaşam boyu stresle mücadelesine kadar birçok aşamada önemini koruduğu bilinmektedir (Lazarević, Lazarević ve Orlić, 2017: 240).

Cooley ve Mead'a göre, damgalanan insanların benlik saygılarında ciddi bir düşüş yaşanmaktadır (Akt: Hansen, 2001: 5-6). Fakat Crocker ve Major'e göre, birçok araştırma sonucunda damgalanan insanların benlik saygısının damgalanmayan insanların benlik saygısına göre hiç de düşük olmadığı görülmüştür (1989: 611). Damgaya maruz kalanlar üzerinde çeşitli benlik saygısı ölçümleri yapılmıştır ancak damgalayan insanların benlik saygısı üzerine yapılan araştırmalar, literatür incelendiğinde oldukça az olduğu gözlenmektedir. Bu çalışmanın yapılması literatürdeki bu eksikliğin giderilmesi noktasında önem arz etmektedir.

2. DAMGALA(N)MA KURAMI

Damga kavramı ilk olarak köleleri ve serserileri toplumun diğer fertlerinden ayrı tutmak adına vücutlarına, kesici bir aletin bastırılması yoluyla oluşturdukları nokta biçimindeki kalıcı işaretlere verilen bir addır (Thorncroft, 2014: 197). Goffman'ın çalışmalarına göre, Yunanlılar bu işaretleri kişilerin toplum içerisinde ahlaki açıdan normal dışı olduğunu ve kötü yanlarını ortaya çıkarmaya yönelik olarak kullanmışlardır. Her ne kadar günümüz

toplumunda damga kavramı asıl semantik anlamına yakın kullanılsa da aslında gözden düşmenin bedensel karşılığından çok gözden düşmenin bizzat kendisi olarak kullanılmaktadır (Goffman, 1963: 29). Bu olaya benzer nitelikte yine Yunan döneminde fahişelerin toplum içerisindeki normal olan diğer kadınlar ile karışmaması adına, fahişelere çiçekli ve çizgili elbise giyme zorunluluğu getirmişlerdir. Aynı şekilde, 14. yy. sonlarında fahişelerin sol kollarına kızıl kemer ya da erkek şapkası tarzında figürler çizilmiştir (Küntay ve Erginsoy, 2005: 21-22).

Damgalamanın tarihi yukarıda da ifade edildiği üzere en eski toplumlara kadar dayanmaktadır. Hindistan'da var olan ve eski çağlardan günümüze kadar devam eden kast sistemi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Yüksek kast grupları ile bu gruplara dahi giremeyen paryalar (dokunulmazlar) arasında ciddi bir damgalanmanın olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda paryaların damga sonucunda öz saygılarında ciddi bir azalma görülürken yüksek kast gruplarının da buna bağlı olarak öz saygılarının ve ayırt edici özelliklerinin arttığı gözlenmiştir (Jaspal, 2011: 54).

Tarihsel süreç içerisinde bir fenomen olarak, damga ile ilgili çalışmalar ve damga teorisi ile ilgili gelişmeler 1900'lü yılların başlarında dahi henüz başlamamıştı. Damga kavramının açıklanması genellikle sosyoloji ve sosyal psikoloji literatürlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu literatürler sapma, stereotip, önyargı ve ayrımcılık gibi kavramlar üzerinden tartışmaları yürütmüştür. Sosyal psikoloji; sosyal kategorizasyon, stereotip, önyargı ve damga kavramlarını çalışırken sosyoloji ise; sapma ve damga arasındaki ilişkiyi incelemektedir (Scheyett, 2005: 81). İlk literatürler 1930'lü yılların başlarına dayanmasına rağmen 1950 yılında Gordon Allport tarafından stereotip üzerine yapılan araştırma alanının en önemli çalışmalarından birini yansıtmaktadır (Scheyett, 2005: 81-82). Sosyal çalışma alanında ise damgala(n)maya yönelik kuramsal olarak geliştirilen bir yaklaşıma rastlanılmamıştır.

Damgalama olayı uzun bir geçmişe sahipken bilimsel anlamda kullanılmasının çok kısa bir tarihi vardır (Güngör, 2013: 7). Genel olarak damga teorileri üzerine yapılan çalışmaların ve bu konu üzerinde akademik anlamda duyarlılığın arttığı söylenebilir. PsychInfo'nun verilerine göre damga ile ilgili olan makale sayısı, 1965-1989 yılları arasında 603 iken 1990-2004 arasında bu sayı 2321'e kadar yükselmiştir (Major ve O'Brien, 2005: 394).

3. DAMGA VE BENLİK

Günlük hayatında tehdit, başarısızlık ve hüsrana uğramış insanlar kendi öz saygılarını ve iyilik halini koruyabilmek ve güçlendirebilmek için diğer insanları küçümseme eğilimi göstermektedir. Bunun tam tersi olarak, kendine güveni fazla ve zeki olan bir kişi damgalı bir bireye ya da ruhsal hastalara karşı daha pozitif tutum ve davranış benimsemektedir. Çünkü bu kişiler kendilerini daha iyi ve pozitif hissedebilmek için ruhsal hastaları aşağılamaya ya da küçümsemeye gereksinim duymazlar (Haghighat, 2001: 208). Bir araştırmaya göre de damgalayan, korkan veya dışlayan kişilerin daha yüksek anksiyeteye, düşük benlik saygısına ve fazlaca dış kontrol odaklı bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir (Morrison vd., 1993: 334). Yukarıda bahsetmiş olduğumuz bu durum, benlik saygısı yüksek olanların damgalama eğiliminin düşük olduğunu kanıtlar niteliktedir. Fakat bu durumun her zaman bu şekilde ortaya çıkıp çıkmayacağı incelenmesi gereken bir duruma işaret etmektedir. Her ne kadar ilk defa bakıldığında düşük benlik saygısı olan kişilerin daha fazla damgalayıcı bir tutum izleme olasılıkları yüksek olduğu görünse de aslında bu tarz algılar her zaman doğru olmayabilir. Örneğin; Crocker ve Major'e göre, birçok araştırma sonucunda damgalanan insanların benlik saygısının damgalanmayan insanların benlik saygısına göre daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir (1989: 611). Görüldüğü gibi yapılan bilimsel araştırmalar sonucu var olan algılarımız ve kalıp yargılarımız bizi yanıltabilmektedir. Damgalayan kişilerin benlik saygısının düşük olması durumu ya da başka bir ifadeyle damgalama eğilimi düşük olan kişilerin benlik saygılarının yüksek olduğu durumu bu araştırmada ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Damga ve benlik arasındaki ilişkiler açıklanırken, benlik algısının ölçümü genellikle damgalanan bireyler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Örneğin, engelli bir bireyin ya da ruhsal bir hastanın benlik saygısı ve damgalanma durumu ölçülmek istenmektedir. Corcker'a göre, başkaları tarafından damgalanan ya da değeri düşürülen bireylerin kişiliğinde ciddi bir bozulma ve özellikle de içselleştirilmiş, sabit ve düşük karakterli benlik saygısı yaşadığı görülmüştür (1999: 90). Her ne kadar damgalanan insanların hepsinde benlik saygısının düşük olacağına dair kesin bir kanıt yoksa da, araştırmalardan elde edilen bulgulara göre genel olarak damgalanmanın kişilerin benliklerinde ciddi hasarlar oluşturduğu görülmektedir. Bunun tam tersinden damga ve benlik ilişkisine bakarsak, yani damgalananların benlik saygısı değil de damgalayanların benlik saygısına bakarsak ne tür bir cevap

alabiliriz? Geçtan 'a göre, insan kendi gerçekleriyle yüzleşebildiği ve kabul edebildiği ölçüde diğerlerine karşı daha hoşgörülü bir tutum sergileyebilir. Bunu başarıyla gerçekleştiremeyen bir kişi sevmediği ve onaylamadığı bilinç dışı benliğini, diğer insanlara yansıtmak suretiyle kınar, eleştirir ve suçlar (1997: 83). Buradan hareketle kendiyi yüzleşemeyen kişilerin benlik saygılarının düşük olduğunu ve bu insanların kendilerine karşı hoşgörülü olmadıkları gibi başkalarına karşı da suçlayıcı ve yargılayıcı olduğunu söylenebilir. Aslında suçlama ve sürekli eleştirinin kişilerde başkalarına karşı önyargı ve damgalamanın zeminini oluşturduğunu söyleyebiliriz. Böylelikle kendi gerçekleri ile yüzleşemeyen kimselerin damgalama eğilimlerinin yüksek olduğu kanıtlanabilmektedir.

Toplum tarafından ciddi bir damgayla ve ayrımcılığa maruz kalan bir kişinin benlik saygısında azalmalar ortaya çıkmaktadır. Benlik saygısındaki azalmanın yanı sıra kişilerde moral bozukluğu, sosyal uyum problemi ve utanç gibi tutum ve davranışlar da damga tarafından tetiklenmektedir. Hatta bazı insanlar kendi üzerindeki bu dışlanmışlıkları o kadar içselleştirirler ki toplumdaki olumsuz önyargılara dâhi hak verir duruma gelebilmektedirler (Taşkın, 2007: 37). Kişinin toplumdaki bu damgaları kanıksaması aynı zamanda kişilerdeki damgalanmanın ve benlik saygılarının ölçülebilmesini de zorlaştıran hususlardan bir tanesidir. Birey kendisine gösterilecek olan değer beklentisini o kadar düşürmüş ve kendisini bu durumdan o kadar soyutlamıştır ki artık benlik saygısı kişi için lüks bir hale gelerek bireyin gerçekliğinden tamamen kopmasına ve gereksiz bir ihtiyaca dönüşmesine sebep olabilmektedir.

Psikologlar, sosyologlar ve sosyal çalışmacılar arasında, damgalanmanın bireylerin kişiliğinin bozulmasına ve değersizleştirilmesine neden olduğuna yönelik ortak bir fikir vardır. Sosyal damganın bir sonucu olan bu durum kişilerin benlik saygısına doğrudan etki edebilmektedir. Sosyal damganın benlik saygısını düşürmesi durumuna baktığımızda, sosyal kimliğin örselemesi durumu sadece diğer insanların gözünde olan bir durum değil aynı zamanda bireyin aynı duyguları kendisi için de hissetmesine yol açmaktadır. Bu durum bir şekilde simgesel etkileşimin içerisinden çıkan ayna benlik kuramı ile bağlılık göstermektedir (Crocker, 1999: 90).

Her insan sürekli bir şekilde çevresindekileri değerlendirdiği gibi çevresinin de kendisini değerlendirdiğini bilmektedir. Başkaları tarafından değerlendirildiğini fark eden kişi benlik saygısına zarar vermemek adına sürekli bir mücadeleye girer ve bu durumun ortaya çıkaracağı anksiyetelerden kendisini korumaya çalışır (Geçtan, 1990: 196-203). Kendisi ile sürekli bir mücadele halinde olan benlik, damgalara karşı ciddi bir savunma geliştiremezse damganın yıkıcı etkisine maruz kalarak ciddi hasarlara uğrayabilir.

Bir kişinin ait olduğu grup, benlik saygısının temel belirleyicilerinden bir tanesi olarak görülmektedir. Kişinin kendisini değerli hissetmesi aynı zamanda kişinin içerisinde bulunduğu grubun sosyal değerlendirilmesiyle ilgilidir. Bireyin kendisinden nefret etmesi ve aşağılık duygusuna kapılması, imtiyazsız veya toplum dışına itilmiş grupların bir üyesi olmasından kaynaklanmaktadır (Cartwright, 1950: 440). Erik Erikson'a göre, tüm azınlık gruplarına mensup kişilerin hastalıklı düzeyde kendinden nefret etmesine ve aşağılık duygusuna kapılmasına dair yeterli bir kanıt olduğunu savunmuştur (1956: 152). Bu doğrultuda yapılan açıklamalar sosyal damganın benlik saygısı üzerinde yadsınamayacak bir etkisinin olduğunu ortaya koymaya yöneliktir. Gruplar toplum içerisinde insanların sosyal kimliğinin birer türevi olarak varlık göstermektedir. Grup odaklı bu sıfatın oluşmasının sebebi, birey ile grubu birbirine eşdeğer göstermeye çalıştığımız tümdengelim şeklindeki stereotiplerimizdir.

Damgala(n)manın özel bir durumu nitelmesi, bir süreç içermesi ve duygusal bir durumu olmasından dolayı kavramsallaştırması ve ölçmesi güç bir olgu olmuştur (Coleman, 1986: 221). Damgala(n)manın ölçülebilmesi için öncelikle damgalanan kişinin bu damgalanma olayını hissetmesi ve aynı şekilde damgalayan kişinin de damgaladığını bilmesi gerekmektedir. Kişiler bazı durumlarda damgalanmayı o kadar içselleştirir ki ortada bir damganın olmadığı sonucuna dahi ulaşabilir. Dolayısıyla damganın içselleşmesi ile birlikte damganın ölçümü de zorlaşmaktadır. Toplum içerisinde öğrenilmiş bazı kalıp davranışların temeli fark edilmeyen bir sosyal damga ile özdeşleşmiş olabilir. Bu durumda kişiler fark etmeden damgalama sürecine girebilmektedirler.

Damganın ölçülmesinde yaşanan zorluklar gibi benlik saygısının ölçümünde de bazı zorluklar bulunmaktadır. Benlik saygısı ile damganın hissedilmesinin birbirinde içkin olması bunun neticesi olabilir. Yapılan araştırmaların birçoğunda damgayla maruz kalanlarla kalmayanlar arasında benlik saygısı açısından önemli farklılıklar bulunamamıştır. Bireyin içerisinde bulunduğu öznel durum ve bu duruma karşı vermiş olduğu anlam hem damgalanma hem de benlik saygısı hissini etkileyen önemli bir görecelik oluşturmaktadır (Crocker, 1999: 91). Bu durum damga da olduğu gibi benlik saygısının ölçümünü de zorlaştırmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma, İstanbul ili içerisindeki bir devlet ve bir vakıf üniversitesinde Sosyal Hizmet bölümü okuyan öğrencilerin damgalama eğilimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlayan nicel araştırma desenli bir çalışmadır. Araştırmada nicel araştırma deseninin, nedensel karşılaştırma türünden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, bir davranış kalıbının muhtemel nedenlerini, bu kalıba sahip olanlar ile olmayanların karşılaştırmasıyla bulmayı amaçlamaktadır (Balcı, 2010).

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Literatüre baktığımızda benlik saygısı ile *damgalanma* arasındaki ilişkinin çalışıldığını görmekteyiz ancak benlik saygısı ile *damgalama eğilimi* arasındaki ilişkiye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Benlik saygısı yüksek olanların mı yoksa benlik saygısı düşük olanların mı damgalama eğilimlerinin yüksek olduğuna yönelik bir araştırma bulunmamıştır. Bu bağlamda; benlik saygısı ve damgalama eğilimi arasındaki ilişki araştırılarak damgalama eğiliminin nedenlerinden birinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

4.2. Araştırmanın Problemi

Sosyal hizmet bölümünde okuyan lisans öğrencilerinin benlik saygıları ile damgalama eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Öğrencilerin damgalama eğilimi puanları; üniversite, sınıf, cinsiyet durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

İstanbul ilinde 2017-2018 akademik yılında sosyal hizmet bölümü okuyan öğrencilerle yapılan bu çalışma bir vakıf ve bir devlet üniversitesi kapsamında sınırlandırılmıştır. Sosyal hizmet bölümlerinin sekizinci yarıyılında okuyan dördüncü sınıf öğrencilerinin uygulamalı dersler kapsamında staj yapmalarından dolayı genel katılımın tam olarak sağlanamaması sınırlılık olarak görülmektedir.

4.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde eğitim veren, bir vakıf ve bir devlet üniversitesinde sosyal hizmet bölümü okuyan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrenci sayısı vakıf üniversitesinden 243 devlet üniversitesinde 307 olmak üzere toplamda 550'dir. Bu çalışmada örneklem seçilme yöntemine gidilmemiştir. Bu yüzden çalışmada evreni oluşturan bütün kişilere anket verilmeye çalışılmıştır. Anket geri dönüş durumuna bakıldığında analize değer bulunan anket sayısı 299'dur.

4.5. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu, Damgalama (Stigma) Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği olmak üzere üç adet veri toplama materyali kullanılmıştır.

Damgalama Ölçeği; çalışmada damgalama eğiliminin ölçülmesi için Yaman ve Güngör (2013) tarafından geliştirilen Damgalama Ölçeği kullanılmıştır. Damgalama Ölçeği 22 maddeden ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar sırasıyla: Ayrımcılık ve dışlama, etiketleme, önyargı ve psikolojik sağlık. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 780 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Ölçek maddelerinin derecelendirilmesinde 5'li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. 5 dereceli (likert tipli) hazırlanmış olması dolayısıyla ölçekten alınabilecek en düşük puan 22, en yüksek puan ise 110'dur. Damgalama Ölçeği'nden 55 (2,5-orta değer ile 22-madde sayısı çarpılarak) puanın altında alan bireylerin damgalama eğiliminin düşük, üstünde olan bireylerin ise damgalama eğiliminin yüksek olduğu söylenebilmektedir (Yaman ve Güngör, 2013: 258-262).

Benlik Saygısı Ölçeği; çalışmada, benlik saygısını ölçebilmek için kullanılmış olan ölçek 1963 yılında Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir (Rosenberg Self- Esteem Scale). Ölçeğin güvenilirlik geçerlilik çalışmaları Amerika'da 5024 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Ölçekte benlik saygısının ölçümü bireyin kendisini daha bütüncül bir şekilde değerlendirmesini sağlamaya çalışmaktadır (Öner, 2008: 740).

Ülkemizde ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları 1986 yılında Füsun Çetin Çuhadaroğlu tarafından 15-18 yaşları arasındaki 205 lise öğrencisine bir ay ara ile iki kez uygulanması ile yapılmış ve ölçeğin güvenilirlik katsayısı $r = .75$ ve geçerlik katsayısı, $r = .71$ olarak bulunmuştur. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği 63 soru ve 12 alt ölçeğe sahiptir. Bu çalışmada benlik saygısı ölçmeye yönelik olan, 10 soruluk ilk alt ölçek kullanılacaktır. Toplam 10 maddeden oluşan Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği 4'lü likert tipli bir ölçektir. Ölçekte olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanmıştır. 1. 2. 4. 6. 7. maddeler olumlu, 3. 5. 8. 9. 10. maddeler ise olumsuz olarak yüklenmiştir. Ölçek puanlamasında düşük puan, benlik saygısının yüksekliğini; yüksek puan ise, benlik saygısının düşüklüğünü göstermektedir (Çuhadaroğlu, 1986: 32-33). Benlik saygısı testinde 0-1 puan alanların "yüksek", 2-4 puan alanların "orta", 5-6 puan alanların "düşük" benlik saygısına sahip oldukları kabul edilir.

4.6. Araştırma Verilerinin Toplanması

Çalışmada kullanılacak olan ölçekler ve kişisel bilgi formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ölçeklerin çalışma evrenine uygulanabilmesi için Etik Kurul Onayı ve üniversitelerin bölüm başkanlıklarından yazılı olarak izinler alınmıştır. Uygulama sınıf ortamında gerçekleştirilmiş ve katılımcıların gönüllülüğü esas alınmıştır. 2017-2018 Akademik yılı bahar döneminde ölçekler katılımcılara elden dağıtılmış ve toplanmıştır. Anketin uygulama aşaması araştırmacı tarafından gerekli açıklama yapılarak yürütülmüş ve ölçeklerin uygulanma süreci ortalama 7-8 dakika sürmüştür. Katılımcılardan gelen 299 anket detaylı olarak incelenmiştir. Toplanan bu veriler, "IBM SPSS Statistics 25 Paket Programı" ile analiz edilmiştir.

Toplanan verilerden ölçekler bazında güvenilirlik testleri yapılmıştır. Damgalama ölçeği ve benlik saygısı ölçeğinin Cronbach's Alpha katsayısı sırasıyla 0,832 ve 0,845 olarak bulunmuştur. Pallant'a göre, Cronbach's Alpha katsayısı 0,7'nin üstünde ise test güvenilirdir (2017: 113). Ölçeklerin iç tutarlılığının sağlandığı görülmektedir.

5. SOSYODEMOGRAFİK VERİLER

Tablo 1: Katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin dağılımı

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Üniversite	Vakıf	144	48,2
	Devlet	155	51,8
Cinsiyet	Erkek	64	61,4
	Kadın	235	78,6
Sınıflar	1. Sınıf	95	31,8
	2. Sınıf	117	39,1
	3. Sınıf	87	29,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversite dağılımlarına göre bakıldığında 144 kişinin (%48,2) vakıf üniversitesinde, 155 kişinin ise (%51,8) devlet üniversitesinde olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılanların cinsiyet durumu incelendiğinde erkeklerin 64 kişi (%21,4), kadınların ise 235 kişi (%78,6) ile erkeklere oranla çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin son sınıfta staj yapmalarından dolayı 4. Sınıf öğrencilerine ulaşamamıştır. Buna göre, sınıf dağılımında 1. sınıflardan 95 kişi (%31,8), 2. sınıflardan 117 kişi (%39,1) ve 3. sınıflardan 87 kişi (%29,1) katılım göstermiştir.

6. ÖLÇEKLERİN VE ALT BOYUTLARININ NORMAL DAĞILIMA UYUMLARI

Tablo 2: Normallik test sonuçları

Faktörler	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
Benlik Saygısı	,673	-,282
Damgalama	,437	,108
Ayrımcılık ve Dışlama	1,423	1,315
Etiketleme	,556	,264
Psikolojik Sağlık	,333	,191
Önyargı	-,023	-,082

Damgalama Ölçeğine ve alt boyutlarına baktığımızda normal dağılıma uygun olduğunu söyleyebiliriz. Tabachnick, Fidell ve Osterlind (2013)'e göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ile -1,5 arasında olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Benzer şekilde George ve Mallery (2010)'a göre ise çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2,0 ile -2,0 arasında bulunması verilerin normal dağılım gösterdiğini betimlemektedir. Damgalama ölçeği için Skewness ve Kurtosis değerleri kabul edilen değerler -1,5 ile +1,5 arasında olduğundan bu ölçeğin normal dağılım gösterdiğini ve parametrik testlerin uygulanabileceğini söyleyebiliriz. Damgalama ölçeği Skewness ve Kurtosis değerleri (0,437 – 0,108) normal dağılım için kabul edilebilir değerlerdir.

Aynı şekilde Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin normal dağılıma uygun olduğunu ve parametrik testlerin uygulanabileceğini söyleyebiliriz. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin Skewness ve Kurtosis değerleri sırasıyla 0,673 – -0,282 olarak bulunmuş ve normal dağılım için kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda korelasyon analizi olarak Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Fark analizleri olarak ise ikili grupların karşılaştırılmasında t-test, üç ve daha fazla bağımsız grupların karşılaştırılmasında ise ANOVA kullanılmıştır.

7. BULGULAR

Tablo 3: Üniversiteye göre benlik saygısı toplam puanları arasındaki fark

Benlik Saygısı/Üniversite	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	t İstatistiği	Anlamlılık Düzeyi (p)
Devlet	2,20	1,450	-1,719	0,087
Vakıf	1,88	1,782		

Gidilen üniversiteye göre, katılımcıların benlik saygısı toplam puanlarını kıyaslamak için bağımsız örneklem t-testi yürütülmüştür. Yapılan testin sonuçlarına göre devlet üniversitesindeki katılımcılardan ($\bar{X}=2,20$; $ss=1,450$) ve vakıf üniversitesinde okuyan katılımcılardan ($\bar{X}=1,88$; $ss= 1,782$; $t(297)=-1,719$; $p=0,087$) elde edilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4: Cinsiyete göre benlik saygısı toplam puanları arasındaki fark

Benlik Saygısı/Cinsiyet	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	t İstatistiği	Anlamlılık Düzeyi (p)
Erkek	1,96	1,613	-0,448	0,654
Kadın	2,07	1,645		

Cinsiyete göre, katılımcıların benlik saygısı toplam puanlarını kıyaslamak için bağımsız örneklem t-testi yürütülmüştür. Yapılan testin sonuçlarına göre erkek katılımcılardan ($\bar{X}=1,96$; $ss=1,613$) ve kadın katılımcılardan ($\bar{X}=2,07$; $ss= 1,645$; $t(297)=-0,448$; $p=0,654$) elde edilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 5: Sınıflara göre benlik saygısı toplam puanları arasındaki fark

Benlik Saygısı/Sınıf	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	F İstatistiği
1. Sınıf	2,30	1,68	F(2,296)=1,835 p=0,161
2. Sınıf	1,88	1,38	
3. Sınıf	2,05	1,64	

Katılımcıların okudukları sınıflara göre, benlik saygısı toplam puanları arasındaki farkı incelemek için tek faktörlü gruplar arası varyans analizi yürütülmüştür. Katılımcılar, okudukları sınıflara göre üç gruba ayrılmıştır (1. Grup: 1. Sınıf; 2. Grup: 2. Sınıf; 3. Grup: 3. Sınıf). Üç sınıf grubunun benlik saygısı toplam puanları arasında $p>0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır: $F(2,296)=1,835$; $p=0,161$.

Tablo 6: Cinsiyete göre katılımcıların damgalama eğilimi algı düzeyleri arasındaki fark

Damgalama ve Alt Boyutları	Cinsiyet	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	t İstatistiği	Anlamlılık Düzeyi (p)
Ayrımcılık-Dışlama	Erkek	10,43	4,09	5,311	0,000
	Kadın	8,15	2,69		
Etiketleme	Erkek	14,28	3,23	7,427	0,000
	Kadın	11,08	3,01		
Psikolojik-Sağlık	Erkek	12,82	3,36	5,495	0,000
	Kadın	10,48	2,93		
Önyargı	Erkek	14,95	3,11	3,986	0,000
	Kadın	13,39	2,68		
Damgalama	Erkek	52,50	10,16	7,636	0,000
	Kadın	43,11	8,28		

Tablo 3'ü incelediğimizde cinsiyet ile *ayrımcılık-dışlama* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=25,393$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin ($\bar{X}=10,43$; $ss=4,09$) *ayrımcılık-dışlama* ortalama puanlarının kadın öğrencilere ($\bar{X}=8,15$; $ss=2,69$) göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyet ile *etiketleme* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=7,427$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin ($\bar{X}=14,28$; $ss=3,23$) *etiketleme* ortalama puanlarının kadın öğrencilere ($\bar{X}=11,08$; $ss=3,01$) göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyet ile *psikolojik sağlık* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=5,495$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin ($\bar{X}=12,82$; $ss=3,36$) *psikolojik sağlık* ortalama puanlarının kadın öğrencilere ($\bar{X}=10,48$; $ss=2,93$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet ile *önyargı* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=1,734$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin ($\bar{X}=14,95$; $ss=3,11$) önyargı ortalama puanlarının kadın öğrencilere ($\bar{X}=13,39$; $ss=2,68$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet ile *damgalama eğilimi* toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=7,636$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin ($\bar{X}=52,50$; $ss=10,16$) ortalama puanlarının kadın öğrencilere ($\bar{X}=43,11$; $ss=8,28$) göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 7: Üniversiteye göre katılımcıların damgalama eğilimi algı düzeyleri arasındaki fark

Damgalama ve Alt Boyutları	Üniversite	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	t İstatistiği	Anlamlılık Düzeyi (p)
Ayrımcılık-Dışlama	Devlet	8,04	2,95	3,447	0,001
	Vakıf	9,29	3,30		
Ön Yargı	Devlet	13,62	3,06	0,629	0,530
	Vakıf	13,83	2,60		
Etiketleme	Devlet	10,91	3,16	4,790	0,000
	Vakıf	12,69	3,25		
Psikolojik-Sağlık	Devlet	10,30	3,16	3,964	0,000
	Vakıf	11,72	3,02		
Damgalama	Devlet	42,88	9,29	4,346	0,000
	Vakıf	47,53	9,19		

Okunulan üniversite (Devlet, Vakıf) ile *ayrımcılık-dışlama* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=3,447$; $p=0,001$). Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin ($\bar{X}=9,29$; $ss=3,30$) *ayrımcılık-dışlama* ortalama puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=8,04$; $ss=2,95$) göre daha yüksek olduğu tespit edildi. Okunulan üniversite ile önyargı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(297)=0,629$; $p=0,530$). Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin ($\bar{X}=13,83$; $ss=2,60$) önyargı ortalama puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=13,62$; $ss=3,06$) çok yakın olduğu tespit edilmiştir. Okunulan üniversite ile *etiketleme* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=4,790$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin ($\bar{X}=12,69$; $ss=3,25$) *etiketleme* ortalama puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=10,91$; $ss=3,16$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okunulan üniversite ile *psikolojik sağlık* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=3,964$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin ($\bar{X}=11,72$; $ss=3,02$) *psikolojik sağlık* ortalama puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=10,30$; $ss=3,16$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okunulan üniversite ile *damgalama eğilimi* toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(297)=4,346$; $p=0,000$). Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin ($\bar{X}=47,53$; $ss=9,19$) *damgalama eğilimi* toplam ortalama puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=42,88$; $ss=9,29$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: Pearson korelasyon analizi sonuçları

		D.	A. D.	E.	P. S.	Ö.	B.S.
Damgalama	r	1,000					
	p						
Ayrımcılık Dışlama	r	,756**	1,000				
	p	,000					
Etiketleme	r	,823**	,563**	1,000			
	p	,000	,000				
Psikolojik Sağlık	r	,804**	,485**	,521**	1,000		
	p	,000	,000	,000			
Önyargı	r	,643**	,215**	,376**	,425**	1,000	
	p	,000	,000	,000	,000		
Benlik Saygısı	r	,005	,049	-,23	-,30	,022	1,000
	p	,929	,397	,690	,610	,700	

**p<0,001 ve *p<0,05

Benlik saygısı ile damgalama eğilimi ve alt boyutlarının arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı Pearson Momenteler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılarak test edilmiştir. Bulgulara göre, damgalama toplam puanı ile ayrımcılık ve dışlama altı boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,756$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve yüksek düzeydedir.

Etiketleme ve damgalama toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,823$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve yüksek düzeydedir. Etiketleme ve ayrımcılık dışlama arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,563$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve orta düzeydedir.

Psikolojik sağlık ile damgalama toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,804$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve yüksek düzeyde çıkmıştır. Psikolojik sağlık ve ayrımcılık dışlama arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,485$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve orta düzeydedir. Psikolojik sağlık ve etiketleme arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,521$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve orta düzeydedir.

Önyargı ve damgalama toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,643$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve orta düzeydedir. Önyargı ve ayrımcılık dışlama arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,215$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve düşük düzeyde çıkmıştır. Önyargı ve etiketleme arasında anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,376$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve düşük düzeydedir. Önyargı ve psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0,425$; $p=0,000$). Bu ilişki pozitif yönde ve orta düzeydedir.

Benlik saygısı ve damgalama toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r=0,005$; $p=0,929$). Benlik saygısı ve ayrımcılık dışlama arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=0,049$; $p=0,397$). Bu ilişki pozitif yönde ve düşük düzeydedir. Benlik saygısı ve etiketleme arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=-0,023$; $p=0,690$). Benlik saygısı ve psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=-0,030$; $p=0,610$). Benlik saygısı ve önyargı arasında da anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r=0,022$; $p=0,700$).

Tablo 9: Benlik saygısının damgalama eğilimini yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

	F değişim	F değeri için sd	β	t değeri	Kısmi Korelasyon	Model R ²
Benlik Saygısı	0,102	295	0,051	0,871	0,051	0,003

Benlik saygısının damgalama eğilimini yordanmasına ilişkin oluşturulan regresyon analizi sonucuna göre, benlik saygısının düşük olmasının ($\beta=0,051$, $p>0,05$) damgalama eğilimini yordanmasında anlamsız olduğu

görülmüştür. Bu değişken kendi başına toplam varyansın %0,3 açıklayabilmektedir. Aralarında herhangi bir yordama bulunamamıştır.

8. TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversite öğrencilerinden elde edilen verilere göre benlik saygısının normal düzeyde olduğu görülmüştür. Benlik saygısında kadınlar erkeklere göre biraz daha yüksek benlik saygısına sahip olsa da kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmaya göre, üniversite öğrencilerinde benlik saygısı kadın öğrencilerin lehine olsa da aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Cinsiyete bağlı rollerde ve bu rollere bağlı beklentilerimizde kültürümüzde ciddi farklılıklar olsa da kadınların da erkekler gibi üniversiteye girebilmeleri üniversite bağlamında cinsiyete bağlı kutuplaşmayı düşürdüğü ve bundan dolayı kadın erkek öğrenciler arasında benlik saygısının çok fazla bir farklılık göstermediği düşünülebilir (Yüksekkaya, 1995). Yine başka bir araştırmaya göre, kadın ve erkek öğrenciler arasında benlik saygısında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (O'Malley ve Bachman, 1979). Sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrencilerde kadın nüfusunun daha fazla olması kadınların erkeklere göre biraz daha fazla bir benlik saygısına sahip olmasında etkili bir özellik olabilir. Ayrıca diğer bir bilimsel araştırmaya baktığımızda cinsiyetin benlik saygısı üzerinde bir etkisinin olmadığı ya da erkekler üzerinden çok az bir fark olduğu ortaya konulmuştur (Maccoby ve Jacklin, 1974; Akt: Crocker, 1999: 90).

Veriler ışığında üniversite öğrencilerinin damgalama eğilimlerine baktığımızda damgalama eğiliminin genel olarak düşük olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin benlik saygısının normal düzeyde olması ve damgalama eğiliminin düşük çıkması literatür bilgisi ile de benzerlik göstermektedir. Fakat öğrencilerin damgalama eğilimi düşük çıkması, bu araştırmanın sınırlılıklarından olan sosyal hizmet bölümünde yapılmış olması düşünülebilir. Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal hizmette almış oldukları derslerin ayrımcılığa karşı bir rol oynaması ve sosyal hizmet etiği dersinin alınması ayrıca sosyal hizmet bölümünün toplumda ötekileşenlere karşı savunucuk rolünü üstleniyor olması bu durumun sonuçlarından olabilir. Aynı araştırmanın farklı bölümler üzerinden değerlendirilmesi daha doğru bir çıkarım yapma noktasında destekleyecektir.

Damgalama eğiliminin bağımsız değişkenler ile olan ilişkilerine baktığımızda: okunulan üniversite (devlet, vakıf) ile *ayrımcılık-dışlama* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin *ayrımcılık-dışlama* ortalama puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okunulan üniversite ile *etiketleme* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin *etiketleme* ortalama puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okunulan üniversite ile *damgalama eğilimi* toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, vakıf üniveritesinde okuyan öğrencilerin *damgalama eğilimi* toplam puanlarının devlet üniversitesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Vakıf üniversitesindeki öğrencilerin damgalama eğilimi ve alt boyutundan elde edilen toplam puanlarının, devlet üniversitesinde okuyann öğrencilerden daha yüksek bir düzeyde çıkması; vakıf üniversitesinde okuyan öğrencilerin paralı olarak okumaları ve bu olgunun da sosyo-ekonomik olarak *ayrımcılık-dışlama* eğilimini etkilediği düşünülebilir.

Cinsiyet ile *ayrımcılık-dışlama* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin *ayrımcılık-dışlama* ortalama puanlarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet ile *etiketleme* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin *etiketleme* ortalama puanlarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet ile *psikolojik sağlık* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin *psikolojik sağlık* ortalama puanlarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet ile *önyargı* alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin *önyargı* ortalama puanlarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet ile *damgalama eğilimi* toplam puanı

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Aradaki farka bakıldığında, erkek öğrencilerin ortalama puanlarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet ile *damgalama eğilimi* toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Literatürdeki araştırmalara göre, erkeklerin kadınlara göre kendini daha fazla damgalama davranışı sergilediği görülmüştür (Stewart, 2008). Damgalama eğiliminin cinsiyet üzerindeki etkisine baktığımızda, bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar ile literatürde rastlanan araştırmalar paralellik göstermektedir. Güngör, 780 öğretmen ve okul müdürü ile yapmış olduğu araştırmada, erkek öğretmenlerin *ayrımcılık ve dışlamaya, etiketlemeye ve psikolojik sağlığa* yönelik damgalama eğilimleri kadın öğretmenlerden daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşmıştır (Güngör, 2013: 85).

Benlik saygısının damgalama eğilimini yordaması üzerinde yapılan regrasyon denklemi anlamsız bulunmuştur. Benlik saygısı tam olan kişilerin, kendilerini iyi hissetmek adına başkalarını aşağılamaya ya da damgalamaya ihtiyaçları olmadığını söyleyebiliriz (Haghighat, 2001: 208). Haghighat'ın ileri sürmüş olduğu bu iddia araştırmamızda kabul edilmemiştir. Benlik saygısının ortalama düzeyde çıkması bu durumun yordanmamasında etkili olduğu düşünülebilir. Benlik saygısının yüksek ya da düşük olabileceği gruplar ile bu çalışmanın yürütülmesi hipotezin yordanması konusunda daha sağlıklı bir bilgi sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Arboleda-Flôrez, J. (2002). What causes stigma? *World Psychiatry Association*, 1(1), 25-26.
- Balcı, A. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma: yöntemler, teknikler, ilkeler. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Becker, H. S. (1963). *Hariciler (Outsiders): bir sapkınlık sosyolojisi çalışması*. (Ş. Geniş, L. Ünsaldı Çev.), 2. Basım, Ankara: Heretik Yayınları.
- Burke, P. (2007). Disadvantage and stigma: a theoretical framework for associated conditions. P. Burke, J. Parker (Ed.), *Social work and disadvantage: adressing the roots of stigma through association* içinde (s. 11-26). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Cartwright, D. (1950). Emotional dimensions of group life. M. L. Raymert (Ed.), *Feelings and emotions* içinde (s. 439-447). New York: McGraw-Hill.
- Coleman, L. M. (1986). Stigma: an anigma demystified. S. C. Ainsley, G. Becker, L. M. Coleman (Ed.), *The dilemma of difference: A multidisciplinary view of stigma*, içinde (211-232). New York: Plenum Press.
- Crocker, J. (1999). Social stigma and self-esteem: situational construction of self-worth. *Journal of Experimental Social Psychology* 35, 89-107.
- Crocker, J. ve Major, B. (1989). Social stigma and self-esteem: the self-protective properties of stigma. *Psychological Review*, 96(4), 608-630.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.
- Erikson, E. (1956). The problem of ego-identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 4, 56-121.
- Geçtan, E. (1990). *Psikanaliz ve sonrası*, 4. Basım. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (1997). İnsan olmak. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliff NJ: Prentice Hall.
- Güngör, H. (2013). *Okul yönetici ve öğretmenlerinin damgalama eğilimleri ve örgüt kültürü arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Haghighat, R. (2001). A unitary theory of stigmatisation: pursuit of self-interest and routes to destigmatisation. *British Journal of Psychiatry*, 178, 207-215.
- Hansen, J.J. (2001). Coping Mechanisms of the Stigmatized: Methods of Protecting Self-Worth. *Discovery-The UCSB Journal of Undergraduate Research*.
- Jaspal, R. (2011). Caste, social stigma and identity processes. *Psychology and Developing Societies*, 23(1), 27-62.
- Küntay, E. ve Erginsoy, G. (2005). İstanbul'da on sekiz yaşından küçük ticari seks işçisi kız çocuklar. İstanbul: Bağlam.
- Lazarević, L.B., Lazarević, D. ve Orlić, A. (2017). Predictors of students' self-esteem: The importance of body self-perception and exercise. *Psihološka istraživanja*, 20(2), 239-254. Doi: 10.5937/Psistra1702239L
- Morrison M., de Man A.F. ve Drumheller A. (1993). Correlates of socially restrictive and authoritarian attitudes toward mental patients in university students. *Social Behavior and Personality*, 221(4): 333-338.
- O'Malley, P.M. ve Bachman, J.G. (1979). Self-esteem and education: Sex and cohort comparisons among high school seniors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1153-1159
- Öner, N. (2008). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testlerden örnekler: bir başvuru kaynağı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
- Pallant, J. (2017). *SPSS Kullanma klavuzu SPSS ile adım adım veri analizi*. (Sibel, B. ve Berat, A. Çev.), 2. Basım. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Phelan, J. C., Link, B. C. ve Dovidio, J. F. (2008). Stigma and prejudice: one animal or two? *Social Science and Medicine*, 67, 358-367
- Scheyett, A. (2005). The mark of madness, social work in mental health. *Social Work in Mental Health*, 3(4), 79-97.

- Stewart, V. (2008). *Perceived social support, suicidal ideation, stigma and help seeking behaviors among college students*. Unpublished Doctoral Dissertation. Marywood University, College of Education and Human Development.
- Taşkın, E.O. (2004). Damgalama, ayrımcılık ve ruhsal hastalık. *3P Dergisi*, 12(3), 1-18.
- Thornicroft, G. (2014). *Toplumun reddettiği: ruhsal hastalığı olan insanlara karşı ayrımcılık*. (N. Uluhan, T. Doğan, H. Soygür, Çev.). Ankara: İmaj Yayınevi.
- Yaman, E. ve Güngör, H. (2013). Damgalama (stigma) ölçeği'nin geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 251-270.
- Yüksekkaya, S.(1995). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.